

بخش تعاون از منظر آمار

(هفته تعاون گرامی باد)

پیشینه تعاون در جهان و ایران :

اولین شرکت تعاونی به شکل امروزی در سال 1844 میلادی در شهر راجدیل انگلستان توسط 28 نفر انگلیسی که در یک کارخانه بافندگی کار می کردند تأسیس شد. این شرکت در پی بروز بحران‌های ناشی از انقلاب صنعتی و حاکمیت سرمایه و سرمایه داری بر ارزش‌های انسانی تشکیل شد و نظریه و روش‌های کار آن‌ها سرمشقی برای تشکیل شرکت‌های تعاونی در دنیا قرار گرفت. در ایران بطور رسمی اولین شرکت تعاونی روستایی در سال 1314 در منطقه داودآباد گرمسار توسط دولت تشکیل و آغاز به کار کرد. تا سال 1320 سه شرکت تعاونی روستایی با عضویت 1050 کشاورز تشکیل شد ولی به دلایلی همچون دانش ناکافی و نارسایی قوانین نتایج درخشانی از آنها حاصل نشد. تا سال 1330 تعداد شرکت‌های تعاونی حدود 100 مورد بوده، بعد از تصویب اولین قانون تعاونی در سال 1334 و بدنبال آن بر اساس قانون اصلاحات ارضی در سال 1341 (کشاورزان برای دریافت زمین می بایستی عضو یک تعاونی روستایی می شدند) تعداد تعاونی‌های روستایی به بیش از 8 هزار مورد افزایش یافت که بعداً با ادغام برخی از آنها به تعداد 3 هزار مورد رسید. پس از سال 1346 که سال تعاون نامگذاری شده بود تعاونی‌های مصرف، توزیع و ... گسترش قابل توجهی یافت. بعد از انقلاب به منظور ایجاد همکاری و کسب توفیق در مسائل اقتصادی و فرهنگی، در اصل 44 قانون اساسی، بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مطرح و شرح و تفصیل آن در 13 شهریور 1370، به تصویب مجلس رسید و این روز بعنوان روز تعاون نامگذاری شد. با توجه به طرح بخش تعاون در قانون اساسی این بخش از اهمیت بیشتری برخوردار شد بگونه ای که در پایان مرداد 1397 تعداد تعاونی‌های فعال (در حال بهره برداری و در دست اجرا) به بیش از 90 هزار مورد افزایش یافته است.

تعاون در جهان و ایران:

به منظور ارتقاء و تقویت تعاونی‌های مستقل و همچنین تسهیل روند توسعه اقتصادی و اجتماعی اعضا در سراسر دنیا، در 19 آگوست 1895 میلادی اتحادیه بین المللی تعاون (International Co-operative Alliance) یا ICA در کنگره بین‌المللی تعاون در لندن تأسیس گردید. این اتحادیه اولین بار در سال 1923 میلادی، اولین شنبه ژوئیه را به عنوان روز جهانی تعاون نامگذاری کرد و از آن پس هر سال در کشورهای مختلف برنامه‌هایی در راستای بالابردن سطح مشارکت مردم و ارتقاء قدرت تعاونی به عنوان یک ابزار موثر برگزار شده‌است. همچنین در سال 1989 کمیته بین المللی ارتقاء و پیشرفت تعاونی‌ها (COPAC) جهت تقویت نقش تعاونی‌ها در توسعه اقتصادی و اجتماعی تشکیل شد. این کمیته متشکل از بخش امور اجتماعی اقتصادی سازمان ملل متحد، سازمان بین المللی کار، سازمان فائو، اتحادیه بین المللی تعاون و سازمان کشاورزان جهان می باشد.

کمیته بین المللی ارتقاء و پیشرفت تعاونی‌ها (COPAC) در سال جاری در راستای ارتقاء آمار تعاونی‌ها پیش نویس دستورالعمل جمع آوری آمار تعاونی‌ها را به منظور ارائه در بیستمین نشست کنفرانس بین المللی آمارشناسان کار تهیه و تدوین نموده است. کشور ایران با توجه به تجارب خوبی که در زمینه ساماندهی، جمع آوری و انتشار آمار تعاونی‌ها دارد یکی از اعضای اصلی کارگروه فنی تهیه پیش نویس می‌باشد و نتایج کار این کارگروه از طریق سازمان بین المللی کار و اتحادیه بین المللی تعاون (International Co-operative Alliance) پس از تصویب در نشست سال 2018 آمارشناسان کار برای عملیاتی شدن به تمام کشورهای عضو ابلاغ خواهد شد.

آمار تعاونی‌های فعال در جهان:

مطابق دومین گزارش جهانی اشتغال و تعاونی‌ها که با حمایت مالی اتحادیه بین المللی تعاون در سال 2017 تهیه و منتشر شده، بر اساس اطلاعات 156 کشور جهان تعداد تعاونی‌های موجود در جهان حدود 3 میلیون مورد با بیش از 279 میلیون نفر شاغل می‌باشد (جدول 1). سهم قابل توجهی از تعاونی‌ها، حدود 2 میلیون تعاونی با بیش از 235 میلیون نفر شاغل مربوط به منطقه آسیا می‌باشد. همچنین از جدول 1 مشاهده می‌گردد تقریباً 9.5 درصد از جمعیت شاغل جهان مربوط به تعاونی‌ها می‌باشد.

جدول 1- برآورد اشتغال تعاونی‌ها در جهان به تفکیک منطقه (بر اساس آخرین آمار موجود در کشورها)

منطقه	تعداد تعاونی	تعداد شاغلان بخش تعاون	تعداد کل شاغلان	سهم شاغلان بخش تعاون به کل شاغلان
جهان	2,937,323	279,396,867	2,952,925,000	9.46
آفریقا	375,375	22,387,970	326,388,000	6.86
آسیا	2,156,219	235,247,721	1,827,220,000	12.87
اقیانوسیه	2,391	222,509	17,807,000	1.25
آمریکا	181,378	6,116,035	450,443,000	1.36
اروپا	221,960	15,422,632	331,067,000	4.66

Source: COOPERATIVES AND EMPLOYMENT SECOND GLOBAL REPORT ۲۰۱۷ Contribution of cooperatives to decent work in the changing world of work. only ۱۵۶ contries included

آمار تعاونی‌های فعال در ایران:

تعداد و اعضای تعاونی‌های فعال در ایران تا پایان مرداد سال 1397

شرح	تعداد تعاونی	اعضا
کل تعاونی‌های فعال	92891	58636566
تعاونی‌های سهام عدالت	342	49226193
سایر تعاونی‌ها	92549	9410373

ماخذ: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مرکز آمار و اطلاعات راهبردی

بر اساس گزارشات اخذ شده از سامانه آمارهای ثبتی تعاون، تا پایان مرداد 1397 تعداد تعاونی های در حال بهره برداری و در دست اجرا (یجز تعاونی های سهام عدالت) کشور 92549 مورد می باشد. تعداد کل اعضا 9410373 نفر، تعداد اشتغالزایی در این تعاونی ها 1708338 نفر و سرمایه اولیه حدود 137929 میلیارد ریال می باشد. بیشترین تعداد تعاونی فعال بترتیب مربوط به استان های تهران، مازندران و خراسان رضوی و کمترین تعداد به استانهای قزوین، البرز و خراسان جنوبی اختصاص دارد (جدول 2).

بیشترین تعداد تعاونی فعال بترتیب مربوط به فعالیت های "کشاورزی، شکار و جنگلداری"، "صنعت" و "ساختمان" و بیشترین عضو مربوط به تعاونی های دارای فعالیت "عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه موتوری و ..."، "ساختمان" و "واسطه گری های مالی" می باشد. همچنین بیشترین شاغل بترتیب مربوط به فعالیت های "ساختمان"، "صنعت" و "عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه موتوری و ..." می باشد (جدول 3).

تعاونی های دانش بنیان:

از کل تعاونی فعال تا پایان مرداد 1397، تعداد تعاونی های دانش بنیان فعال در کشور 161 تعاونی می باشد. تعداد اعضای این تعاونی ها در کل کشور 2287 نفر و میزان سرمایه گذاری حدود 137 میلیارد ریال می باشد. میزان اشتغال زایی تعاونی های دانش بنیان تا این زمان 2055 نفر می باشد. همانطور که در جدول 4 مشاهده می شود بیشترین تعداد تعاونی های دانش بنیان فعال به ترتیب به فعالیت های صنعت (68 مورد)، مستغلات اجاره و فعالیت های کسب و کار (47 مورد) و کشاورزی، شکار و جنگلداری (18 مورد) اختصاص دارد.

از منظر توزیع استانی بیشترین تعداد تعاونی های دانش بنیان فعال مربوط به استان یزد (17 تعاونی) و کمترین مربوط به استان آذربایجان غربی (1 تعاونی) می باشد. در استانهای ایلام، خراسان شمالی، قزوین، کهگیلویه و بویراحمد و مرکزی هیچ تعاونی دانش بنیانی ثبت نگردیده است. از منظر اشتغالزایی بیشترین و کمترین میزان اشتغال زایی تعاونی های دانش بنیان فعال بترتیب به استانهای آذربایجان شرقی (269 نفر) و قم (14 نفر) اختصاص دارد (جدول 4).

تعاونی های سهام عدالت:

با توجه به آمار ثبتی و بروز شده سازمان خصوصی سازی تعداد تعاونی های فعال سهام عدالت در کل کشور 342 مورد می باشد. تعداد اعضای این تعاونی ها 49226193 نفر و میزان سرمایه حدود 266361 میلیارد ریال می باشد. سرانه سرمایه برای اعضای این تعاونی ها حدود 5 میلیون ریال می باشد. استانهای تهران، خراسان رضوی و فارس بترتیب دارای بیشترین عضو و استانهای سمنان، ایلام و کهگیلویه و بویراحمد دارای کمترین عضو می باشند.

جدول 2- تعداد، اعضا، میزان سرمایه گذاری و اشتغالزایی تعاونی های فعال¹ (در حال بهره برداری و در دست اجرا) در کشور به تفکیک استان

(پایان مرداد 1397)

استان	تعداد	اعضا	سرمایه (میلیون ریال)	اشتغالزایی ²
کل کشور	92549	9410373	137929088	1708338
آذربایجان شرقی	4126	396700	23922268	69757
آذربایجان غربی	1730	331905	2780301	29970
اردبیل	1700	103229	2989741	14320
اصفهان	3265	541794	21814986	56155
البرز	899	112388	483488	20584
ایلام	1918	96318	310360	15355
بوشهر	2994	262674	1070960	56970
تهران	10525	2066131	38395150	511298
چهارمحال و بختیاری	2814	53953	311784	32918
خراسان جنوبی	1046	116140	361292	9910
خراسان رضوی	6989	801848	3442264	115238
خراسان شمالی	1514	93500	261048	20093
خوزستان	4432	660339	4090237	84534
زنجان	1115	106302	818364	12429
سمنان	1078	62169	596146	14349
سیستان و بلوچستان	2133	174788	1640038	46760
فارس	5496	490385	7337689	73989
فراستانی	42	224451	1170278	33256
قزوین	702	90273	577644	8713
قم	1062	96209	979696	11944
کردستان	1880	183202	1345195	16694
کرمان	5052	352828	1738884	55623
کرمانشاه	2980	265513	448065	45448
کهگیلویه و بویراحمد	2116	45350	737718	21417
گلستان	2628	178476	5807498	23198
گیلان	2622	216213	2090226	36272
لرستان	2893	75325	772241	27205
مازندران	7270	375543	5446115	98708
مرکزی	2163	120568	1549370	19996
هرمزگان	2971	349646	691165	79203
همدان	1119	79654	390076	12758
یزد	3275	286559	3558805	33274

ماخذ: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مرکز آمار و اطلاعات راهبردی

1. شامل تعاونی های سهام عدالت نمی باشد.
2. اشتغال در تعاونی های در دست اجرا، اشتغال پیش بینی شده می باشد و در صورت به بهره برداری رسیدن تعاونی محقق خواهد گردید.

جدول 3- تعداد، اعضا، میزان سرمایه گذاری و اشتغالزایی تعاونی های فعال¹ (در حال بهره برداری و در دست اجرا) در کشور به تفکیک فعالیت اقتصادی

(بایان مرداد 1397)

اشتغالزایی ²	سرمایه (میلیون ریال)	اعضا	تعداد	فعالیت اقتصادی
1708338	137929085	9410373	92549	کل
251811	30084615	429691	23588	(الف) کشاورزی و شکار و جنگلداری
29423	820397	58084	2097	(ب) شیلات
24667	866521	66546	1388	(پ) استخراج معدن
266850	38183296	386487	20860	(ت) صنعت
10763	333354	22822	698	(ث) تأمین برق و گاز و آب
417769	4871514	1620919	13002	(ج) ساختمان
254850	41794717	5303485	8208	(چ) عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت و کالاهای شخصی و خانگی
15019	826641	27933	1094	(ح) هتل و رستوران
81961	2892880	212558	4039	(خ) حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
89945	10057927	598422	1172	(د) واسطه گری های مالی
161009	4749391	529173	8805	(ذ) مستغلات اجاره و فعالیت های کسب و کار
0	0	0	0	(ر) اداره امور عمومی و دفاع و تأمین اجتماعی اجباری
25192	290945	35864	2281	(ز) آموزش
25781	1427082	25639	1959	(ژ) بهداشت و مددکاری اجتماعی
53066	719782	92302	3334	(س) سایر فعالیت های خدمات عمومی و اجتماعی و شخصی
57	73	42	6	(ش) فعالیت های خانوارهای دارای مستخدم و فعالیت های غیر قابل تفکیک خانوارها
0	0	0	0	(ص) سازمان ها و هیئت های برون مرزی
175	9950	406	18	(ض) دفاترهای مرکزی

ماخذ: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مرکز آمار و اطلاعات راهبردی

1. شامل تعاونی های سهام عدالت نمی باشد.

2. اشتغال در تعاونی های در دست اجرا اشتغال پیش بینی شده می باشد و در صورت به بهره برداری رسیدن تعاونی محقق خواهد گردید.

مرکز آمار و اطلاعات راهبردی

جدول 4- تعداد، اعضا و میزان سرمایه گذاری تعاونی های سهام عدالت در کشور به تفکیک استان (پایان مرداد 1397)

استان	تعداد	اعضا	سرمایه (میلیون ریال)
کل کشور	342	49226193	266,360,653
آذربایجان شرقی	19	2828398	15,164,647
آذربایجان غربی	14	2278987	12,043,575
اردبیل	9	985050	5,147,296
اصفهان	22	2664695	14,365,831
البرز	3	1003424	5,483,447
ایلام	7	529159	2,794,756
بوشهر	9	611142	3,330,968
تهران	11	4949316	26,595,624
چهارمحال وبختیاری	6	743674	3,929,785
خراسان جنوبی	8	649205	3,609,886
خراسان رضوی	19	3984371	21,727,247
خراسان شمالی	6	731430	4,001,992
خوزستان	20	3124742	16,889,503
زنجان	7	793314	4,172,317
سمنان	5	393223	2,090,542
سیستان وبلوچستان	10	1807918	9,978,066
فارس	26	3328921	18,250,903
قزوین	5	765531	4,154,473
قم	1	695202	3,812,175
کردستان	9	1196583	6,548,987
کرمان	17	1929117	10,306,406
کرمانشاه	14	1445497	7,714,506
کهگیلویه وبویراحمد	5	553317	3,039,191
گلستان	11	1386524	7,597,294
گیلان	16	1933535	10,709,046
لرستان	9	1574720	8,574,401
مازندران	16	2364330	12,627,885
مرکزی	10	876861	4,936,721
هرمزگان	11	1060852	5,776,873
همدان	8	1416709	7,554,355
یزد	9	620446	3,431,956

ماخذ: سازمان خصوصی سازی کشور

جدول 5- تعداد تعاونی های دانش بنیان فعال (در حال بهره برداری و در دست اجرا) بر حسب استان تا پایان مرداد 1397

استان	تعداد	اعضا	سرمایه (میلیون ریال)	اشتغالی ¹
کل کشور	161	2287	136686	2055
آذربایجان شرقی	15	128	9482	269
آذربایجان غربی	1	11	1120	18
اردبیل	2	17	11	18
اصفهان	10	635	16564	158
البرز	6	201	2888	178
ایلام	0	0	0	0
بوشهر	4	29	3032	26
تهران	12	277	4325	166
چهارمحال و بختیاری	2	44	1224	31
خراسان جنوبی	2	17	499	52
خراسان رضوی	4	40	735	51
خراسان شمالی	0	0	0	0
خوزستان	2	15	24	17
زنجان	8	68	515	130
سمنان	7	56	611	42
سیستان و بلوچستان	9	72	4290	187
فارس	15	118	2592	146
قزوین	0	0	0	0
قم	3	21	10101	14
کردستان	2	14	111	18
کرمان	5	36	21314	29
کرمانشاه	3	21	57	23
کهگیلویه و بویراحمد	0	0	0	0
گلستان	7	54	3096	44
گیلان	3	63	41	66
لرستان	8	60	105	115
مازندران	7	49	2556	60
مرکزی	0	0	0	0
هرمزگان	3	21	127	16
همدان	4	46	3044	64
یزد	17	174	48225	117

ماخذ: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مرکز آمار و اطلاعات راهبردی

1. اشتغال در تعاونی های در دست اجرا اشتغال پیش بینی شده می باشد و در صورت به بهره برداری رسیدن تعاونی محقق خواهد گردید.

جدول 6- تعداد تعاونی های دانش بنیان فعال (در حال بهره برداری و در دست اجرا) بر حسب فعالیت اقتصادی تا پایان مرداد 1397

اشتغالیابی ¹	سرمایه (میلیون ریال)	اعضا	تعداد	فعالیت اقتصادی
2055	136686	2287	161	کل
377	9305	335	18	(الف) کشاورزی و شکار و جنگلداری
7	11	7	1	(ب) شیلات
0	0	0	0	(پ) استخراج معدن
818	67700	705	68	(ت) صنعت
0	0	0	0	(ث) تأمین برق و گاز و آب
14	3024	15	2	(ج) ساختمان
23	2793	28	4	(چ) عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت و کالاهای شخصی و خانگی
0	0	0	0	(ح) هتل و رستوران
7	11	7	1	(خ) حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
10	11	7	1	(د) واسطه گری های مالی
552	49328	1029	47	(ذ) مستغلات اجاره و فعالیت های کسب و کار
0	0	0	0	(ر) اداره امور عمومی و دفاع و تأمین اجتماعی اجباری
145	3279	109	13	(ز) آموزش
23	18	14	2	(ژ) بهداشت و مددکاری اجتماعی
79	1209	31	4	(س) سایر فعالیت های خدمات عمومی و اجتماعی و شخصی
0	0	0	0	(ش) فعالیت های خانوارهای دارای مستخدم و فعالیت های غیر قابل تفکیک خانوارها
0	0	0	0	(ص) سازمان ها و هیئت های برون مرزی
0	0	0	0	(ض) دفاترهای مرکزی

ماخذ: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مرکز آمار و اطلاعات راهبردی

1. اشتغال در تعاونی های در دست اجرا، اشتغال پیش بینی شده می باشد و در صورت به بهره برداری رسیدن تعاونی محقق خواهد گردید.

مرکز آمار و اطلاعات راهبردی